

Bilaga 1. Sammanställning av synpunkter från workshop i Stockholm den 17 februari 2023 och digital workshop 21 februari 2023.

Vid de båda workshoptillfällena genomfördes diskussioner både i mindre grupper bestående av 5-10 personer och samlat i helgrupp. Projektgruppen agerade samtalsledare och ansvarade för att de viktigaste slutsatserna nedtecknades.

Diskussionerna utgick från följande frågor:

- Behövs ett kompetenscenter?
- Hur kan ett kompetenscenter organiseras?
- Hur kan ett kompetenscenter finansieras?
- Vad kan ett kompetenscenter syssla med?
- Hur skapar man förtroende och legitimitet till ett center?

Se sammanställning av synpunkter nedan uppdelat per frågeställning.

Behövs ett kompetenscentrum?

- Ja!
- Det finns mycket kunskap spridd runt om i Sverige – bra att samla ihop denna.
- Bra om centret kan vara "opartiskt" (ej myndighet, ej beroende av den aktuella politiken)
- Det behövs mer pengar till restaurering!
- Viktigt att fundera på gränsdragningar mellan detta nätverk och andra nätverk och organisationer.
- Ett nätverk är lösare i kanterna medan en centrumbildning kräver mer - både personer och ekonomi för långsiktighet.
- Scanna igenom erfarenheter från pågående och avslutande stora bra projekt som LIFE-projekten.
- Samarbete med t.ex. Havsmiljöinstitutet och projekten Ekosystembaserad Havsförvaltning.
- Viktigt med någon form av analys av korskopplingar, stuprör etc. inom ramen för förstudien. Hur förvaltas det idag och hur ser framtiden ut.
- Ja, det behövs. Finns ett stort behov av att ta del av det och att vända sig till.
- Finns behov att nå ut till en bredare publik med forskning och nå ut med kunskapen. Vore bra att ha kurser om restaurering t.ex. för att höja kompetensen i Sverige.
- Behövs ett nav nationellt. Upplever att det är trögt i och med kap 11 i miljöbalken. Trögt att få till åtgärder. Hur omforma kap 11 i miljöbalken, för att få en "snabbfil" för dem som arbetar med restaureringsprojekt? Utmaning med samfälligheter när vi ska arbeta med att återväta torvmark, ingen aning om vem som äger, ska vi bry oss om det eller hur ska vi förhålla oss? Såna frågor vore bra att få stöd i.
- Gruppen var försiktigt positiv till idén (men ansåg att även HaV eller länsstyrelserna skulle kunna ta ansvaret för att samordna restaurering/åtgärder).
- Bra om många aktörer kan enas, vad restaurering innebär skiljer sig mycket mellan olika platser/intressenter.
- Kan vara bra med ett socialt nätverk – för att få idéer och hitta information.
- "Vattenvård", väldigt brett begrepp, borde vara smalare (jmf. UK River Restoration Center).

- Delvis finns redan en plattform, ett restaureringsnätverk som länsstyrelserna har, det skulle gå att bygga ut. Alla bör kunna komma åt informationen.
- Idag är det lätt att få pengar för tvivelaktiga åtgärder, det saknas vägledning från HaV och finns inga normer för hur den bästa restaureringen ser ut.
- Det finns redan diverse nätverk för specifika frågor, t.ex. ett sjörestaureringsnätverk.
- Viktigt att det inte bara blir "ett till".
- Ja, men viktigt att ringa in vem som är målgruppen.
- SLU t.ex. har mycket forskning, viktigt att få ut kunskapen. Fungerar åtgärder lika bra i olika delar av landet?
- Syfte att effektivisera hur vi uppnår alla mål som vi ska uppnå, lära oss att snabbare vara på banan och lära av varandra.
- Målgrupp för centret bör vara yrkesverksamma, dvs de som arbetar med vattenfrågan på arbetstid. Är väldigt komplex värld. Både kommuner, konsulter, vattenorganisationer etc. (Privata fastighetsägare t.ex.? Bör de vara med?)
- Hur ser vi till att ett kompetenscenter verkligen kan användas på nationell nivå? Viktigt att göra en riskanalys. Risk att det inte blir det man förväntar sig.
- Finns väldigt lite resurser på länsstyrelser och kommuner behöver deras stöd. Skulle kunna nyttja en sådant center.
- Restaureringsförordningen kommer att kräva planer utifrån ett holistiskt perspektiv. Skåne och Norrbotten har olika problem och utmaningar, dvs regionala skillnader. Länsstyrelser och kommuner är de som är mer på utförarnivå, men t.ex. SLU kan erbjuda kunskapsstödet.
- Absolut, ofta känner man sig ensam.
- Behov av vattenkompis bekräftas.
- Behov av hjälp med synk och nätverkande.
- Gruppen är överens om att det finns ett stort behov av ett fungerande och långlivat kompetenscenter. Extra viktigt:
 - Tydligt syfte
 - Långsiktighet
 - Tydlig avgränsning
- Beroende på hur och att det finns ett långsiktigt tänk. Viktigt med tydligt syfte. Inte bara i praktiskt åtgärdsarbete utan även i och inför prövning och i det juridiska arbetet generellt. Viktigt med synk med domstolarnas nivå.
- Viktigt med definition och avgränsning. Har vi glömt LRF?
- Det finns många organisationer som jobbar på olika sätt med vattenvårdsåtgärder, men ingen som har ett helhetsgrepp.
- Svar ja - men det är viktigt att definiera vad som ska ingå i uppgifterna.

Hur ska ett kompetenscenter organiseras?

- Bör vara oberoende, men kan bli svårt om ej myndighet/myndigheter har ansvar.
- Långsiktigt åtagande avgörande (jmr. LEVA).
- Ett fristående center är smartare för det blir inte så beroende av politiken.
- Vattenvårdsförbund, bra typ av organisation som skulle funka.
- Vattenkraftens miljöfond – skulle de kunna vara hemvist? (Ett förslag som vi pratade lite om, men la ner eftersom de bara engagerar sig i vattendrag som ingår i NAP:en).
- Utföra en metastudie för att se vilka nätverk och sammanslutningar som finns idag. Även kika på konsulter och arbetssätt.

- Behöver inte vara ett fysiskt center utan kan vara ett nätverk till att börja med.
- Det bör finnas ett kansli, men så mycket virtuellt som möjligt.
- Kravet på kompetens ökar ju mer ett center ska inkludera.
- Kanske börja i mindre skala för att utveckla verksamheten framöver.
- Viktigt att ett center fungerar för alla "skalnivåer" och geografiska skillnader i landet, men även för arbetssätt.
- Börja där det finns kraft, kunskap och "rull" samt finansiering redan nu. T.ex. LEVA och återställning av flottledsrensade vatten.
- Tänka redan från början brett så att det går att jacka in nya "moduler" allt eftersom, t.ex. kust, grundvatten etc. utifrån behov.
- Arbeta med olika typer av avrinningsområdestyper? T.ex. fjäll, skog, jordbruk mm?
- Kan vara en medlemsorganisation med en tydlig beskrivning av vad man får och vad man bidrar med.
- Kika på hur VA-guiden har utvecklats? T.ex. hur de kommunicerar VA-frågor mot enskilda avloppsägare.
- Viktigt med avgränsning. Hur använder man begreppet "vattenvård".
- Viktigt att reda ut ansvar och mandat.
- En redan etablerad organisation borde stå bakom ett center så att det går att täcka upp för det ansvar man tar på sig.
- T.ex. Sveriges Limnologförbund.
- Hur når vi god status i skogs- och jordbruksvatten som inte har hårda bottnar. Vad är målet? Hur når vi dit?
- Samla kunskaperna vad gäller åtgärdsarbete i kusten. Vad pågår, restaureringar, länkar till hemsidor, kontaktpersoner.
- Åtgärder i vatten - databasen viktig. Utgå/samarbeta med den? Det är sådant som redan har gjorts.
- Projektlistan Länsstyrelserna till HaV. Åtgärdsbank/önskelista.
- Rådgivning/kompetensnod.
- Viktigt att verktyg och metoder lever vidare efter projektslut. Vill att myndigheter förvaltar verktyg när det tagits fram metoder och kommit som uppdrag från myndighet. Så kompetenscenter kanske ska bo hos en myndighet, men att de tekniska delarna (t.ex. GIS) bör vara gemensamma system. Viktigt med delaktigheten, andra delar kanske är finansierade från annat håll.
- Länsstyrelserna har IT-drift som ligger centralt. GIS lite samma, utnyttja den funktionen för att serva hela Sverige? Både VM med VISS-databasen, kartverktyget Skyddad natur, SGU, Lantmäteriet har alla GIS-tjänster. Enormt jobb att synka ihop allt.
- En del nationell myndighet eller fristående organisation, men måste ha heltidstjänster för att få till driv i centret. Folk kanske kan hoppa in från olika länsstyrelser och organisationer på roterande tjänster? För att få in blandad kompetens och hålla sig uppdaterad. Bör dock ha kärnverksamhet som driver det framåt.
- Bör ligga under HaV (men jmf våtmarksarbetet – ligger under Naturvårdsverket och även Skogsstyrelsen i viss mån – viktigt att det ej blir "stuprör").
- Viktigt att det är transparent och öppet för alla.
- Viktigt inkludera flera olika typer av kompetenser.
- Ett hetsperspektiv. En neutral och övergripande organisation.
- Vattenråden är en bra plattform att nå ut till privatpersoner, markägare etc. Problem dock att vattenråden inte finns överallt. Då behöver vattenråden en annan status. Problem med bristande finansiering. Vattenråd i Skåne funkar bra, har en bra översyn i regionala området.

- Ett kompetenscenter på SLU? SLU finns över hela landet, är en neutral plats. Viktigt att det är en plats där aktörerna känner sig hemma och får stöd för sin organisation, får man bästa stöd från universitet? Vad är det som behövs, vilken kompetens behövs förmedlas? Vilken typ av kunskap? Om det är utförarkunskap så kanske SLU inte är rätt.
- Finns många olika databaser, SGU och SMHI, som har data som man skulle vilja samla in till en gemensam databas. Men krävs mycket resurser för att samla in all den infon. Finns risk att det inte fungerar, att det krävs för mycket resurser att upprätthålla?
- Centret skulle kunna vara en digital plattform dit man kan höra av sig. Plattform i stället för att ha en fysisk plats? Tillgänglig för alla. T.ex. resultat från projekt, samla den kunskapen på ett ställe.
- Gruppen anser att det behöver finnas en central funktion i kombination med lokalt förankrade personer eller grupper. Extra viktigt:
 - Kan inte i huvudsak organiseras av en lobbyverksamhet eller intresseorganisation.
 - Kan inte i huvudsak organiseras av en myndighet.
 - Havsmiljöinstitutet lyfts fram som ett exempel på organisationsform som skulle passa.
 - Även SLU eller universitet anses lämpliga.
 - Viktigt att organisationen är neutral.
 - Inspireras av befintliga nätverk i Sverige men undvik att vara styrd av bransch eller myndighet.
- FUG-gruppen som är en avkomma från Fiskeriverket lyfts som ett exempel. Består av personer från länsstyrelser som också finansieras av länsstyrelsen. Möjligen en del av ett center.
- Vattenmyndigheterna? Finns en fara i att lägga det på myndighet? Finns för mycket förakt.
- Havsmiljöinstitutet har diskuterats som ett exempel där ett center skulle kunna ligga eller SLU eller lärosäte.
- Inom ett vattenråd som ett utökat uppdrag.
- Snegla på befintliga nätverk utan att vara en intresseorganisation. Det ska inte vara en lobbyverksamhet. Måste vara neutralt.
- Behövs både en central grupp och personer spridd över landet.
- Bred styrelse/styrgrupp viktigt. Ska vara representativ för de frågor man jobbar med.
- Inte överformalisera och bygga in "makt" i centret.
- Kopplat till nätverk av experter.
- Baserat på behoven - förslagsvis ett nationellt center med överblick men möjlighet till regionala noder eller aktiviteter.

Hur kan ett kompetenscenter finansieras?

- Vi jämförde med hur VA-guiden är finansierad – medlemskommuner pytsade ihop pengar från början → hemsida. VA-guiden finansieras av medlemsavgifter, dvs. är ej beroende av statlig finansiering (OBS! En hemsida kräver underhåll).
- Viktigt söka pengar på olika sätt. Bygga upp inom ramen för t.ex. LIFE IP-projekt (Eller med hjälp av nytt projektstöd - SIP-projekt). Efter några år kan kompetenscentret bli "självgående". Starta småskaligt och växa organiskt.
- OBS! Det finns rika personer/företag som är intresserade av att "göra gott", dvs ge pengar till miljöåtgärder etc.
- Flera källor till finansiering: företag, vattenkraftbolagen, stora industrier- de har miljökrav på sig.

- För att hålla nere kostnader kan man t.ex. lägga ut drift av hemsida på någon annan, eller man kanske inte har råd med egen miljöjurist, då kan man dela med andra.
- Ett sätt att hålla nere kostnaderna är att ha ett litet kansli och ta hjälp av expertråd.
- Finns en konkurrens om både tid och pengar.
- Resiliens är viktigt.
- Statlig finansiering i grunden.
- Kunna växla upp med projektmedel
- LEVA-nätverket kan vara en inspiration.
- LOVA och LONA är årliga vilket är bekymmersamt för långsiktigheten.
- Det finns exempel på centrum som har en grund i en statlig budget.
- Kombination av pengar från Jordbruksverket, HaV och NV?
- Medlemsfinansierat till viss del?
- SKR, NV och HAV-finansiering. Kommunerna viktiga.
- Helt fristående, men ändå stöttad av myndigheter.
- Jätteviktigt att det överbryggar nationella svängningar i politiken. Långsiktighet viktigt.
- Om det finansieras via medlemsavgifter, hur mycket kan varje län eller kommun bidra med? Kan bli så att vissa inte får dra nytta av det eller prioriterar bort det. Måste fundera över så att det inte blir en fråga om storlek och resurs hos t.ex. kommuner om de får ta del av centret. Kan i så fall vissa bidra till finansiering och hjälpa andra som inte har samma resurser så att alla får ta del av kompetensen? T.ex. i vissa LIFE-projekt så har kommunernas bidrag baserats på befolkningsstorlek, dvs. större kommuner bidrar med mer.
- HaV borde finansiera och ta ansvar för ett eventuellt nationellt kompetenscenter.
- Går även att finansiera via medlemsavgifter (jmf Nätverket Renare mark), dock viktigt att alla kan vara med och att inte t.ex. små kommuner exkluderas p.g.a. höga kostnader.
- Förhoppningsvis delvis via HAV. Medlemsavgifter?
- Vore bra att säkerställa att man kan finansiera uppföljning av åtgärder för att följa upp vad som funkar och inte. Finns pengar för det för vissa enskilda LOVA-projekt, men skulle kunna lägga de pengarna i en fond i stället och välja ut några representativa projekt/åtgärder att följa upp. Svårt att följa upp många projekt på en gång.
- Via Länsstyrelserna?
- Främst statliga medel? Om det är statligt finansierat, blir känsligt för politiska förändringar och ev. nedskärningar. Viktigt att ha i åtanke.
- Om det ska finansieras av medlemsavgifter så ställer medlemmar krav på att centret levererar, vilket är bra. Konsulter beredda att betala? Ja! Underlättar så mycket att ha tillgång till sådan kunskap.
- LIFE IP Rich Waters skulle kunna finansiera en första uppstart (inkludera Grip on LIFE också). Passar bra för After LIFE-planen.
- Med tanke på hur ekonomin svajar i Sverige kan det vara en strategi att ta en liten del av statlig kasse som en grund och resterande externt. Det går inte att bedriva långsiktig verksamhet med enbart statliga medel.
- Bra med 5–10 års-horisont.
- Inte helt beroende av statliga pengar.
- Kurs och konferens är en bra möjlighet till finansiering.
- Avhängigt av målgrupp. Statlig verksamhet har ofta pengar för kurser medan mindre verksamheter såsom fisk- och vattenvårdsförbund och mindre konsulter har svårare ekonomiskt. Finns risk för klyftor.

- Fiskforsk? Finns ju redan Skogforsk och Energiforsk. Ska delar av centrets tjänster kosta? HaV borde vara huvudfinansierare. En liten slant från flera myndigheter med koppling till vattenvård, ex Naturvårdsverket, SGU, SGI. Nyttja politiskt smörjmedel, exempelvis den nya förordningen om restaurering av natur. Vatten går in i nästan alla miljömål och vatten kommer bli intressant. Exempel på kantzoner från Joakim: inte värdefull för skogsbruk, värdefull för djur och växter – kan bocka av flera mål utan stor inskränkning.
- HaV och andra myndigheter står för grundfinansieringen medans NGOs som får nytta av vattenåtgärder kan betala 1 kr per medlem till centret.
- Finansiering är grundläggande och helst kontinuerlig. Blandad och bred finansiering genom både statliga anslag och tematiska medel (typ vattenmiljöanslag) och medlemsavgifter.

Vad ska ett kompetenscenter syssla med?

- Vägledning, samordning & kunskapsöverföring. Vilken väg är rätt väg att gå? Överföra info mellan olika projekt/intressenter.
- Söka finansiering.
- Samla in den senaste kunskapen och för ut den informationen till åtgärdssverige.
- Kunskapsutbyte.
- Utbildningar.
- Lyfta lärdomar, goda exempel.
- Vägledning/metodstöd.
- Kontaktyta mot forskningen.
- Ska arbeta med att para ihop olika aktörer.
- Skapa lokalt engagemang (finns bra verktygslåda på HaV:s hemsida – Björn Lagerdals handbok...).
- Miljöövervakning.
- Uppföljning, viktigt ta reda på vad får vi för den här insatsen.
- Datavärdskap-
- Var och en ska inte behöva inte uppfinna hjulet.
- Alla behöver inte göra lika, men bra att höja lägstanivån.
- Viktigt att kunna ta hjälp/hitta folk för att t.ex. granska remisser etc. Det finns 290 kommuner i Sverige, alla kan inte vara vattenexperter.
- LIFE IP Rich Waters är ett bra exempel. Det viktigaste är nätverkandet, att hitta sin vattenkompis, att diskutera med andra.
- Viktigt också att nå över de administrativa gränserna, bl.a. kommunal vattenplanering. Vattnet har inga gränser och vattenfrågor måste lösas tillsammans
- Ska man även syssla med opinionsbildning? Det var en fråga vi diskuterade...
- Förslag på "Best Practice". OBS! Hur långt ska vi gå?! "Best practice" eller good enough..?
- Exempel från Västerbotten – mer åtgärder behövs! Allt ansvar kan inte hamna på länsstyrelserna. Kommunerna behöver engagera sig mera i vattenrestaureringsfrågorna.
- Exempel från Jämtland, där är vi (Länsstyrelsen) den enda aktören. Beror på resursbrist.
- Vi var alla eniga om att brist på finansiering är den viktigaste orsaken till att inte fler åtgärder genomförs – vi har kunskap och kompetens! Därför har man valt de stora EU-finansierade projekten, men det gör att man blir begränsade i var man kan jobba (krav på att det ska vara N2000-områden etc.).
- Juridiken, mycket fastnar där! Många projekt "tappar sugen" bara pga. av krånglig juridik.

- Exempel: Göta älvs vattenvårdsförbund där samordnarna hjälper till med juridiken, markägaren behöver inte "bry sig".
- Agera nod för att ensa kunskaper och arbetsätt.
- Öka samverkan för att minska risken för parallella verksamheter för att minska risken för resursslöseri.
- Hur drar man gränsen? Samhällsekonomi? Kulturmiljö? Man bör nog tänka brett från början. Dock viktigt med tydlighet.
- Lyfta det systematiska arbetet utifrån ARO-perspektiv.
- Man ska inte inkludera myndighetsutövning/vägledning i ett center så man säkerställer gränser.
- Ett center kan bli mycket friare än en myndighet. Kan ha en närmare och rakare dialog med konsulter, utförare, näringsliv etc.
- Källa till Hav viktigt! Dvs. både limniska miljöer och kustmiljöer.
- Arrangera restaureringskonferenser inom olika områden.
- Samla upp kunskap, följa upp och fördela kunskap.
- Viktigt med prestigelöshet.
- Rådgivningsfunktion viktigt oavsett vem som ringer! Öppet för alla.
- Förvaltningsansvar.
- Kunskapsnod för både internationella och nationella kunskaper.
- Våga lyfta även lärande (dvs. dåliga) exempel.
- Utbilda i fält! Åka och titta på saker gemensamt.
- Rätt åtgärd på rätt plats.
- Inte bara åtgärder utan även uppföljning.
- Vattenförvaltning, miljömål, globala målen.
- Kunskapsöverföringen behöver flöda kontinuerligt.
- Fungera som kunskapsförmedla även gentemot en bredare publik, tex markägare, politiker.
- Viktigt med databaser och lättillgänglig information.
- HaV:s kommande strategi för restaurering kan bli en viktig sak för centret att både förmedla, använda och ge synpunkter på tillbaka till HaV.
- Viktigt att ett center arbetar även med kustfrågor. Finns relativt lite samlad kunskap i dagsläget jämfört med hur det ser ut för sötvatten.
- Utbildningsfrågan är viktigt. Ett kalendarium där man kan hitta olika kurser.
- Biotopkarteringsutbildning är ett viktigt exempel. Vem ansvarar för att den senaste kunskapen blir tillgänglig?
- Ta fram inspiration/idéer/manualer/utbildningar.
- Inspirationsbank.
- Kontaktnät.
- Mångfalden blir viktig så det inte bara blir fokus på prickig fisk och flodpärlmusslor.
- Kunskapen behöver nå ut snabbare och till fler.
- Viktigt även med dåliga exempel.
- Agera både uppsamlare av frågor och förmedlare av kunskap.
- Hur agera för att skapa bra relationer till markägare.
- Kan markägare använda centret för att kontakta intresserade restaurerare? Dvs kan ett forum för kontakter skapas?
- Hämta inspiration från LEVA vad gäller markägarkontakter.

- Synka behov, nya rön, ny kunskap, inspiration och synsätt. Gör på olika sätt i olika delar av landet. Skulle behöva nationell syn på det och vara överens om vad som är bra och mindre bra.
- Behöver breddas till att restaurering inte bara handlar om fisk, utan fler nyttor och syften i restaurering.
- Metoden "stage zero" i restaurering är något man provar i Västernorrland t.ex. (en metod för att sakta ner vattnet) tillsammans med experter från USA. Inte synkat med andra delar i Sverige. Borde dela erfarenheter bredare än bara i sitt eget län.
- Utgångspunkten har varit restaurering av vattendragen, men måste titta på hela landskapet. Näringsförluster från källorna, få in mer diversitet och biologisk mångfald. Allt hänger ihop. Vattenretention i ett landskapsperspektiv, då får man med många aspekter. Landskapet blir mer attraktivt t.ex.
- Behöver ha en bredd med många kompetenser, förstå helheten men också inkludera experter. Många länsstyrelser väldigt nischade på en typ av åtgärd, men flesta landskap har nog en bredd. Ofta väldigt mycket stuprör.
- Viktigt att inte bara hoppa in i åtgärder, utan förstå hela ARO först. Små ARO inom flera län, kan vara ett sätt att samla olika grupper.
- Olika fokus i olika län, väldigt personberoende. Viktigt att samla kunskap.
- Viktigt att också ha med näringsliv och samhällsplaneringsfolk och koppla till centret på något vis.
- Analysunderlag som behövs måste vara lättillgängligt. Finns ett behov av myndighetssamverkan också, men framför allt samla analysunderlag på ett ställe.
- Viktigt att inkludera arbete med lagstiftning. Strandskyddet t.ex., hur gör olika länsstyrelser tillsyn och prövning.
- Utvärdering och utveckla standarder. Utveckla mer kvalitativ uppföljningsdesign.
- Mer erfarenhetsutbyte. T.ex. dela med sig av ansökningar och beslut för projekt som är lite större, så att fler kan ta lärdomar av det. Mer info om vattenbalansmodeller. Vore bra med erfarenhetsbanker av olika slag.
- Kompetenscentret skulle kunna vara ett språkrör för restaurering i Sverige, kommunicera varför det är viktigt. En samlad röst. Vara en direktlänk för EU-lagstiftning, dvs vad Sverige är skyldiga att göra. Inte behöva vara lika beroende av svängningar i politiken. Nå ut till allmänheten om varför restaurering är viktigt.
- Få med skogsbolag också och näringsliv. Målgruppen kan vara hur bred som helst.
- Koppla på LEVA-konceptet, finns mycket erfarenheter där.
- Vägledning och rådgivning viktigt.
- Mötesplats/nätverk där erfarenhet samlas och erfarenheter utbyts (jmf Nätverket [Renare mark](#) har en gemensam webbplats och arrangerar ett större möte där medlemmarna träffas varje år, samt anordnar studiebesök etc).
- Tillgängliggöra kartmaterial-
- Ta fram checklistor för tillståndsprövning etc.
- Eventuellt certifiering – skulle vara ett bra verktyg för entreprenad-sidan och hjälpa till vid upphandlingar.
- OBS! Restaureringsarbetet har vuxit fram succesivt, bra om det styrs upp så att inte alla måste starta från noll.
- Viktigt med metodutveckling.
- Det finns saker att lära från andra (även andra länder).
- Viktigt med uppföljning av åtgärder.

- Databasen "[Åtgärder i vatten](#)" – har förbättringspotential (!).
- Det ska vara lätt att hitta "rätt" fakta – ett åtgärdsbibliotek.
- Inkludera uppföljning, vilka åtgärder som funkar. Någon typ av kunskapsdatabas.
- Kommunikationsfunktion. Sprida info till kommuner och främst politiker om vad som är aktuellt. Kanske också till markägare? Försöka påverka politiker att bry sig om vattenfrågan?
- Kommunicera "best practice" som alla kan ta del även (även markägare och andra som ska göra frivilliga åtgärder). Åtgärder ska göras på någons mark, måste få till de åtgärderna. Kommunikationen ska komma från utförare och aktörer. Hur löser vi den resursbristen och att skapa engagemang?
- Bromskloss att vi har gamla lagstiftning. Markavvattningsföretag och domar som inte är aktiva. Måste uppdateras.
- Bra om man kan se vad som har gjorts på andra ställen och jämföra med den egna kontexten. Finns många genomförda projekt, men svårt att hitta info om dem. Måste lära sig av dåliga exempel också!
- Åtgärder i vatten, bygga vidare på det? Inkluderar i dagsläget inte åtgärder som finansierats av t.ex. LIFE-medel. Behöver en mer övergripande databas för att se allt som har gjorts, allt samlat på samma ställe.
- Kompetenscenter eller kommunikationscenter? Mer att samla kompetens och sammanfatta och kommunicera ut det. Förmedla den kompetens som finns.
- Viktigt med kurser och förmedla kunskapen. Hålla i utbildningar.
- En plattform där man kan ställa frågor och få stöd. Ofta så finns kunskapen i någon rapport, men att man inte vet om det. Se till att alla som behöver veta det vet det. Se vad som gjorts, vad är framgångsrikt etc. vem kan saker? Kunna nå expertisen.
- Om man skapar plattform där man kan få ut något, då blir man villig att bidra. T.ex. lättillgängliga data. Redan från början tänka att man ska få in informationen till plattformen i början av ett projekt, hur gör man det tillgängligt, t.ex. ett specifikt format. Så man kan hitta det som genomförts och vem man kan kontakta om det.
- Har märkt av ett behov att samordna länsstyrelsernas kommunikation (dvs att olika länsstyrelser kan ha olika hållning i samma fråga). Kan det ingå på något vis?
- I vissa län en utmaning att ändra målbilden av vad som åstadkommas, t.ex. inte bara fokus på mer fiske utan restaurering.
- Våtmarker är prioritet som också kopplar till klimatanpassning. Vattenhushållningen, vattnet kommer inte räcka. Kunskap om hydromorfologi är viktig.
- Våtmarksåterställande - måste ha den kompetensen. Återskapa svämplanen. Formalia kring vad man får göra och inte göra, vilka vägar man får ta, måste ensas i landet. Länsstyrelserna gör väldigt olika. Juridiska frågor, måste förenkla dessa frågor för att få saker gjorda.
- Flottledsåterställning, behövs t.ex. biotopkartering, höjddata. Kompetens som behövs effektiviseras. Centret sitta på kompetensen om hur man praktiskt ska göra.
- Dela erfarenheter från hur får man andra att tycka genomförande är kul och åtgärder en bra idé. Hitta engagemang.
- Öka och kvalitetssäkra kunskap.
- Det finns en tolkningsnivå på all typ av juridik och det behövs därav en kunskapsbank inom juridik med case studies och enklare vägledning, bena i vattenjuridik och lobba för en enklare väg fram till praktisk åtgärd. Mycket restaurering blir aldrig gjord p.g.a. juridik.
- Generell rådgivning och verktyglåda.

- Vissa kommuner och länsstyrelser har personal med viss % att driva och söka projekt men inte alla. Centret skulle kunna sy ihop och hjälpa till med projektansökningar och docka myndigheter och organisationer (synergier).
- Centret skulle kunna arbeta med att utveckla utbildningar för biotopkartering med olika nivåer av komplexitet. Den nya metoden passar inte alla.
- Synka med länsstyrelsernas befintliga nätverk.
- Påverkan på juridiken och domstolarna. Få hjälp med praxis. Tips på tolkning av lagstiftning.
- Anordna workshops.
- Vara behjälplig med att hitta rätt kontaktperson.
- Både insamling och spridning av kunskap.
- Viktigt att få med även verksamhetsutövare som nyttjar resursen fisk och vatten.
- Samla några bra exempel nationellt i projektbank för olika åtgärdsstyper med före, under och efter. Viktigt med dåliga/misslyckade exempel. Case-studies. "Så här ska vi inte göra". Positiv effekt av det negativa och misslyckade.
- Påpekas att det behövs stöd för våtmarksarbete och att arbetet med våtmarker ska ingå i centrets uppgifter.
- Utbildning.
- Stöd vid avrop/upphandling.
- Samla inspirerande underlag som kan användas vid kommunikation med verksamhetsutövare (filmer, rapporter, publiceringar).
- Hjälpa med att bemöta VU? Goda råd.
- Stöd med att ena personer med olika ingång och intresse.
- Jobba med kommunikation mot allmän media för att sprida goda exempel. En telefonväxel ut till kontakt.
- Samordna myndigheters arbete, många kockar i samma blöta miljö, kolla med samordnare för RUFFS.
- Organisera och hålla kurser.
- Synkronisera och instruera webbplattformer och karttjänster.
- Utgå från redan befintliga och diskuterade förslag - viktigast - kunskapsförsörjning, kompetensutveckling, samordning och samverkan. Bra exempel från UK, men kartlägg behoven och prioriteter hos olika aktörer både nationellt och regionalt för att veta vad man behöver satsa på först.

Hur skapar man förtroende och legitimitet till ett center?

- Om ansvaret ligger hos en myndighet ger det per definition legitimitet, vilket är en fördel.
- Det kan vara svårt att bygga upp legitimitet, det tar tid.
- Exempel på legitimitet som byggts upp under lång tid: Svenskt vatten t.ex. tar fram branschstandarder.
- Legitimitet kan även skapas genom att samla idéer. Ger legitimitet genom alla de organisationer som bidrar med goda exempel.
- "Letter of support" från avnämarna, det här är vi beredda att bidra med.
- Långsiktighet behövs tid att bygga upp förtroende.
- Blandning mellan piska och morot. MKN viktigt styrmedel.
- Viktigt med en bra moderorganisation för ett centrum.
- Kanske inte hos myndighet utan hos en "fristående" organisation.

- Myndigheten ska möjliggöra ett center genom deltagande, finansiering, styrning etc.
- Lokalanknytning kan vara viktigt, dvs att centret inte är geografiskt knutet till en plats utan agerar nationellt.
- Ska vara objektiv och inte agera lobbyister.
- Att utgå från en etablerad organisation ger en hel del "gratis".
- Samverkan är mycket viktigt. Bredd ger legitimitet.
- Intressant idé att vara ute i mer praktiska sammanhang och sen bidra med sina erfarenheter, att man är med en viss tid och bidrar. Sitter man för länge är risk att kunskapen bli inaktuell. Kanske kan ha tjänster på rullande schema, en jurist, en restaurerare etc. för att skapa delaktighet från fler.
- Inte bara HAV som ska bidra utan NV också, att få ett verkligt ARO-perspektiv. Så att det inte hamnar mellan stolarna.
- Om man förespråkar en metod eller dyl. så ska det vila på vetenskaplig grund.
- Man kan inte ha all kompetens själv utan bjuda in forskare, tycker de olika får de redovisa det.
- Legitimitet gentemot markägare, situationen skiljer sig mycket mellan olika delar av Sverige. I norr några få stora markägare (kan vara lite enklare), i söder många mindre markägare (kräver mycket jobb).
- Man kan skapa legitimitet t.ex. genom att arrangera vattendragsvandringar, bjuda in alla markägare och ge exempel på möjliga åtgärder. Då kan markägarna själva komma på vad de skulle vilja göra, mer pigga på åtgärder om de själva tagit initiativet.
- Dialogen med markägare skiljer sig beroende på vilken typ av åtgärd det handlar om.
- Om kompetenscentret ligger under HaV ger myndigheten legitimitet (men hur går det då med oberoendet?).
- Kommunikation.
- Viktigt få till vi-känslan.
- Expertkommittéer för olika områden, människor med kunskap och ansikten. Har ett kontaktnät som man bygger upp. Ha med personer som gjort åtgärder på sin mark.
- Vetenskapsbaserat och transparens, vad pengarna går till. Tydlighet och öppenhet.
- Inte toppstyrt, utan att alla får känslan av att få vara med, från mark till topp. Det tvärdisciplinära. Ska finnas något för alla aktörer.
- Det gäller att knyta ihop experter.
- Namn som man känner igen kan vara viktigt.
- Rätt startelva.
- Myndighet kanske inte har fullt förtroende på bygden men i samhället i stort.
- Konsulter ska inte vara med, risk för företagspersonifiering.
- Om man ska ha med branscher och intresseorganisationer ska man vara försiktig, möjligen vid behov.
- Grund i vetenskap.
- Styrrupp/samrådsgrupp kan vara bredare men i kärnan ska det vara opartiskt.
- Måste vara neutralt. Liten finansiering från bransch (ex Vattenfall). Mycket bra om vi får med flera intresseorganisationer. Ex, älvrådarna och LRF.
- Det finns ett antal grundläggande faktorer som främjar både förtroende och legitimitet enligt forskning och praktisk erfarenhet inom olika typer av samverkansprocesser (kollaborativ planering, socialt lärande, nätverksstyre).

Övrigt

- Det kan vara bekymmer med tillgång på entreprenörer/maskiner.
- Ska det vara öppet för alla?
- Vilka har mandat att göra vattenvård? Ofta markägare, de måste kunna få tillgång till centret (diskuterade vi i anslutning till eventuell medlemsavgift så som Svenskt vatten har). Jmfr VA-guiden som delvis är gratis och drivs av reklamintressen.
- Certifiering en möjlighet som vi diskuterade helt kort – ”blå entreprenörer”.
- Vi har mycket privatägda vatten i Sverige vilket man behöver ha med sig när man jämför med andra länder.
- Inte separera ytvatten och grundvatten. Interaktionen är superviktig. (Inte hamna i stuprör).
- Webbplattformar: renasediment.se och havsmiljöinstitutet (Sveriges vattenmiljö). SGU för fram att inte glömma grundvatten och att de kan bidra med hjälp, uttalad bristkunskap. Klimatperspektiv kopplat till vikten av grundvattnet. Kallvattensarter kan behöva nå kallvatten – vandringshinder. Restaureringsportal är på gång.